

AKADEMİK ORTAMLARDA OLUMSUZ DEĞERLENDİRİLME KORKUSU ÖLÇEĞİNİN GELİŐTİRİLMESİ¹

Volkan ALKAN²
Prof. Dr. Ömay ÇOKLUK BÖKEOĞLU³

ÖZET

Bu araştırmada, ortaokul 6, 7 ve 8. sınıf öğrencilerinin akademik ortamlarda yaşadıkları olumsuz değerlendirilme korkusunu ölçmeyi amaçlayan geçerli ve güvenilir bir ölçek geliştirilmesi amaçlanmaktadır. Araştırmanın çalışma grubunu, Ankara ilinin Çankaya, Keçiören ve Altındağ ilçelerinden tesadüfî olarak seçilen ortaokullarda öğrenim gören 6, 7 ve 8. sınıf öğrencileri oluşturmaktadır. Ölçeğin 43 maddelik deneme formu 581 öğrenciye uygulanmış ve yapı geçerliğini belirlemek amacıyla yapılan açımlayıcı faktör analizi sonucunda iki faktörden oluşan 22 maddelik nihai form elde edilmiştir. Nihai form doğrulayıcı faktör analizi yapmak üzere 514 öğrenciye uygulanmış ve analiz sonucunda 22 maddeden oluşan iki faktörlü yapı doğrulanmıştır. Ölçeğin bütününe ait Cronbach alfa iç tutarlılık katsayısı ,77, test-tekrar test güvenilirlik katsayısı ise ,86 olarak bulunmuştur.

Anahtar Kelimeler: Akademik Ortamlar, Olumsuz Değerlendirilme, Korku, Kaygı

DEVELOPMENT OF FEAR OF NEGATIVE EVALUATION IN ACADEMIC ENVIOREMENT SCALE

ABSTRACT

The purpose of this study is to develop a valid and reliable scaling instrument that measures fear of negative evaluation that 6th,7th and 8th grade students experience in their academic environments. The study group of this research consists of 6th,7th and 8th grade students attending in secondary schools chosen randomly from Çankaya, Keçiören and Altındağ districts of Ankara. The test form of the scale that includes 43 clauses was conducted with 581 students and final form with 22 clauses and two factors was created as a result of exploratory factor analysis carried out to define the structure validity. The final form was conducted with 514 students to carry out confirmatory factor analysis. Cronbach's alfa coefficient of internal consistency was found as ,77 and test-retest reliability coefficient was found as ,86.

Keywords: Academic Enviorements, Negative Evaluation, Fear, Anxiety

¹ Bu çalışma Volkan ALKAN'ın Ankara Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Eğitimde Ölçme ve Değerlendirme Anabilim Dalında yaptığı "Akademik Ortamlarda Olumsuz Değerlendirilme Korkusu Ölçeğinin Geliştirilmesi" isimli tezinden türetilmiştir.

² Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Eğitimde Ölçme ve Değerlendirme Ana Bilim Dalı, Doktora Öğrencisi, volkanalkan114@gmail.com, <https://orcid.org/0000-0001-8264-8190>

³ Ankara Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü Eğitimde Ölçme ve Değerlendirme Ana Bilim Dalı, cokluk@education.ankara.edu.tr, <https://orcid.org/0000-0002-3879-9204>

GİRİŞ

Olumsuz değerlendirilme korkusu ilk olarak Watson ve Friend (1969) tarafından “başkalarının değerlendirmelerinden endişe duymak, olumsuz değerlendirmeler karşısında sıkıntıya düşmek ve başkaları tarafından olumsuz olarak değerlendirileceği beklentisi içinde olmak” diye tanımlanmıştır. Carleton, McCreary, Norton ve Asmundson (2006) ise olumsuz değerlendirme korkusunu, “bireyin başkaları tarafından kötü ve düşmanca eleştirileceğine dair aşırı ve sürekli bir endişe duyması” olarak tanımlamışlardır.

Rapee ve Heimberg (1997) olumsuz değerlendirme korkusu yaşayan bireyin, sosyal performans gerektiren durumlarda, diğer insanların kendisinden çok yüksek performans beklentisi içinde olduklarını düşündüğünü, yeteneği ve performansı konusunda şüpheye düştüğünü ve hata yaptığı takdirde dışlanacağı şeklinde koşullu inançlar geliştirdiğini belirtmektedirler. Bu tür inançlar mükemmeliyetçi bireylerde daha çok görülmektedir. Mükemmeliyetçi bireyler, genellikle, özgüven problemi yaşarlar ve başkalarını memnun etmenin tek yolunun mükemmel bir performans sergilemek olduğunu düşünürler. Bu yüzden, olumsuz değerlendirilebilecekleri korkusuyla, mükemmel olduklarına inanmadıkları etkinlikleri yapmaktan da kaçınırlar (Frost, Glossner ve Maxner, 2010).

Sosyal ortamlarda yaşanan utangaçlık duygusu da olumsuz değerlendirilme korkusuna neden olabilir. Utangaçlık duygusu yaşayan birey başkaları tarafından değerlendirilmekten kaygı duyar (Cowden, 2005). Başkalarıyla sosyal ilişkiye girmekten ve topluluk önünde konuşmaktan kaçınır (Moore ve Gee, 2003). Başkalarıyla konuşurken hata yapmamak için çok dikkatli konuşur ve diğer insanlarla olan ilişkilerinde, onlar üzerinde bıraktığı izlenime çok önem verir (Kocovski ve Ender, 2000). Utangaçlığın sebep olduğu olumsuz değerlendirilme korkusu sebebiyle yardıma ihtiyaç duyan insanlara çok istemesine rağmen yardım etmekten bile çekinebilir (Guyton, 1997). Örneğin, utangaçlık yaşayan bir öğrenci, grup çalışması sırasında, karşılaşılan probleme dair bir çözüm önerisi olmasına rağmen arkadaşları tarafından olumsuz değerlendirilmekten korktuğu için fikrini söylemekten çekinebilir.

Clark ve McManus (2002), olumsuz değerlendirilme korkusunun, bireyin bilgiyi işleme sürecindeki ön yargılarından kaynaklandığını belirtmektedir. Bu ön yargılar bireyin bilişsel aktivitelerini olumsuz yönde etkiler ve olumsuz değerlendirilmekten korkma davranışının artmasına yol açar. Yüksek düzeyde olumsuz değerlendirilme korkusuna sahip birey, sosyal ortamlarda gerçekleştirdiği herhangi bir performansın mükemmel olmaması halinde beğenilmeyeceği ön yargısına sahiptir. Dolayısıyla performans gerçekleştirirken kendine aşırı derecede odaklanır ve çevresel uyarıcılara karşı dikkati azalır. Normal şartlarda odaklanmanın performansa olumlu yönde katkı yapması beklenirken, bireyin performansın kendisi yerine beğenilip beğenilmeyeceğine odaklanması, bireyin yorumlama ve kendini ifade etme yeteneğini azaltarak performansında düşüşe neden olur (Leary ve Kowalski, 1995).

Olumsuz değerlendirilme korkusunun bilişsel süreç üzerindeki etkileri, bireylerin öğrenmelerini olumsuz yönde etkileme potansiyeline sahiptir. Olumsuz değerlendirilme korkusuna sahip öğrenciler akademik ortamlarda da bazı dezavantajlar yaşarlar.

Olumsuz değerlendirilme korkusuna sahip öğrenciler başarısızlık korkusu yaşamakta, performans kaçınma eğiliminin artmasına bağlı olarak sınıf içinde yapılan tartışmalara katılma konusunda isteksiz olmakta, yanlış olabilir korkusuyla fikirlerini söylememekte ve arkadaşlarının gözünde küçük düşme kaygısıyla soru sormamaktadırlar (McKinney, 2003; VandeWalle, 1997). Bu ve benzeri olumsuzluklardan dolayı da akademik başarı yönünden diğer öğrencilerden daha geride olma olasılıkları daha yüksek olmaktadır. Bu nedenle, akademik ortamlarda olumsuz değerlendirilme korkusuna sahip öğrencilerin belirlenmesi ve bunu ortadan kaldırmaya yönelik önlemler alınması, akademik başarı açısından önem taşımaktadır.

Olumsuz değerlendirilme korkusunu ölçmesi amaçlanan ilk ölçek Watson ve Friend (1969) tarafından geliştirilmiştir. Ölçeğin 30 maddeden oluşması ve bu nedenle araştırmalarda pek kullanılmaması Leary'yi (1983) ölçeğin 12 maddelik kısa formunu oluşturmaya yönlendirmiştir. İki ölçeğinde amacı ve maddeleri incelendiğinde genel anlamda olumsuz değerlendirilme korkusunu ölçtükleri, görülse de, buna karşılık öğrencilerin akademik ortamlarda yaşadıkları olumsuz değerlendirilme korkusunu ölçmeye yönelik olmadıkları belirlenmiştir.

Öğrencilerin, akademik ortamlarda yaşadıkları olumsuz değerlendirilme korkusunun belirlenmesi ve bunun akademik başarı ile ilişkilendirilebilmesi için, öğrencilerin akademik ortamlarda yaşadıkları olumsuz değerlendirilme korkusunu ölçmeyi amaçlayan geçerli ve güvenilir bir ölçek geliştirilmesi gerekmektedir. Alanyazında bu amaçla geliştirilmiş bir ölçeğin bulunmaması da söz konusu ihtiyacı arttırmaktadır. Bu nedenle, bu araştırmanın amacını ortaokul 6, 7 ve 8. sınıf öğrencilerinin akademik ortamlarda yaşadıkları olumsuz değerlendirilme korkusunu ölçmeye yönelik geçerli ve güvenilir bir ölçeğin geliştirilmesi oluşturmaktadır.

1. YÖNTEM

1.1. Araştırmanın Modeli

Bu çalışmanın, 6, 7 ve 8. sınıf öğrencilerinin akademik ortamlarda yaşadıkları olumsuz değerlendirilme korkusunu ölçmeyi amaçlaması yönüyle betimsel tarama modelinde bir çalışma olduğu ifade edilebilir. Tarama modelleri, geçmişte ya da halihazırda var olan bir durumu olduğu biçimde betimlemeyi amaçlayan araştırma modelleridir (Karasar, 2020).

1.2. Çalışma Grubu

Bu çalışmanın araştırma grupları, Ankara ilinin Çankaya, Keçiören ve Altındağ ilçelerinden seçilen ortaokulların 6, 7 ve 8. sınıflarında öğrenim gören öğrencilerden oluşmaktadır. 6, 7 ve 8. sınıf öğrencilerinin seçilme sebebi sosyal fobinin, dolayısıyla bir bileşen olarak olumsuz değerlendirilme korkusunun, ortalama başlangıç yaşının 13-24 yaş aralığında değişiyor olmasıdır (Scheiner, Johnson, Hornig, Liebowitz ve Weissman, 1992). Ölçeğin hedef grubunun, olumsuz değerlendirilme korkusunun bireylerde görülmeye başladığı yaşları içermesi, söz konusu korkunun erken teşhisi açısından önem taşımaktadır.

Araştırma grubu; deneme uygulaması grubu, doğrulayıcı faktör analizi grubu ve test-tekrar test uygulaması grubu olmak üzere üç alt gruptan oluşmaktadır.

Deneme uygulaması için Çankaya, Keçiören ve Altındağ ilçelerinden birer okul seçilmiş ve ölçeğin 43 maddelik deneme formu toplamda 581 öğrenciye uygulanmıştır. Deneme uygulamasının gerçekleştirildiği okullar ve uygulamaya katılan öğrencilerin okul, sınıf düzeyi ve cinsiyete göre dağılımı Tablo 1’de verilmiştir.

Tablo 1: Deneme Uygulaması Grubundaki Öğrencilerin Okul, Sınıf Düzeyi ve Cinsiyete Göre Dağılımı

Okul	Cinsiyet	Sınıf Düzeyi							
		6. Sınıf		7. Sınıf		8. Sınıf		Toplam	
		N	%	N	%	N	%	N	%
Talatpaşa	Kız	32	30,77	35	33,65	37	35,58	104	17,90
Ortaokulu	Erkek	29	29,59	30	30,61	39	39,80	98	16,87
Uygur	Kız	33	31,13	35	33,02	38	35,85	106	18,24
Ortaokulu	Erkek	31	31,63	34	34,69	33	33,68	98	16,87
Kutalmışbey	Kız	28	29,78	33	35,11	33	35,11	94	16,18
Ortaokulu	Erkek	26	32,10	27	33,33	28	34,57	81	13,94
Toplam		179	30,81	194	33,39	208	35,80	581	100,00

Tablo 1’e göre, Akademik Ortamlarda Olumsuz Değerlendirilme Korkusu Ölçeği’nin (AODKÖ) deneme formunun uygulandığı toplam 581 öğrencinin 202’si (%34.77) Çankaya Talatpaşa Ortaokulu’nda, 204’ü (%35.11) Keçiören Uygur Ortaokulu’nda, 175’i (%30.12) Altındağ Kutalmışbey Ortaokulu’nda öğrenimlerine devam etmektedirler. Deneme uygulamasına katılan öğrencilerin 304’ü (%52.32) kız ve 277’si (%47.68) erkektir. Deneme uygulamasına katılan öğrencilerin 179’u (%30.81) 6. sınıfta, 194’ü (%33.29) 7. sınıfta ve 208’i (%35.80) 8. sınıfta öğrenim görmektedirler.

Deneme uygulaması grubundan elde edilen verilerle yapılan açımlayıcı faktör analizi sonucunda ortaya çıkan faktör yapısının doğrulanıp doğrulanmadığını test etmek üzere doğrulayıcı faktör analizi yapılmıştır. Bu uygulama için Çankaya, Keçiören ve Altındağ ilçelerinden birer okul seçilmiş ve ölçeğin 22 maddelik nihai formu toplamda 514 öğrenciye uygulanmıştır. Doğrulayıcı faktör analizi uygulamasının gerçekleştirildiği okullar ve uygulamaya katılan öğrencilerin okul, sınıf düzeyi ve cinsiyete göre dağılımı Tablo 2’de verilmiştir.

Tablo 2: Doğrulayıcı Faktör Analizi Uygulamasına Katılan Öğrencilerin Okul, Sınıf Düzeyi ve Cinsiyete Göre Dağılımı

Okul	Cinsiyet	Sınıf Düzeyi							
		6. Sınıf		7. Sınıf		8. Sınıf		Toplam	
		N	%	N	%	N	%	N	%
Talatpaşa	Kız	25	33,78	22	29,73	27	36,49	74	14,40
Ortaokulu	Erkek	22	30,99	23	32,39	26	36,62	71	13,81
Uygur	Kız	30	32,26	34	36,56	29	31,18	93	18,09
Ortaokulu	Erkek	32	36,36	30	34,09	26	29,55	88	17,12
Kutalmışbey	Kız	36	34,95	32	31,07	35	33,98	103	20,04
Ortaokulu	Erkek	29	34,12	30	35,29	26	30,59	85	16,54
Toplam		174	33,85	171	33,27	169	32,88	514	100,00

Tablo 2'ye göre, uygulamaya katılan toplam 514 öğrencinin, 145'i (%28.21) Çankaya Pakize Erdoğan Ortaokulu'nda, 181'i (%35.21) Keçiören Osman Hamdibey Ortaokulu'nda, 188'i (%36.58) Altındağ Satıkadın Ortaokulu'nda öğrenimlerine devam etmektedirler. Uygulamaya katılan öğrencilerin 270'i (%52.53) kız ve 244'ü (%47.47) erkektir. Uygulamaya katılan öğrencilerin 174'ü (%33.85) 6. sınıfta, 171'i (%33.27) 7. sınıfta ve 169'u (%32.88) 8. sınıfta öğrenim görmektedirler.

Test tekrar test uygulaması aynı ölçeğin belli bir aralıkla iki kez uygulanmasını gerektirdiğinden, bu grubu doğrulayıcı faktör analizi uygulamasına katılan Satıkadın Ortaokulu öğrencilerinin bir bölümü oluşturmuştur. İkinci uygulamada Satıkadın Ortaokulu'nda her sınıf düzeyinden üçer şubede uygulama yapılmıştır. Test tekrar test uygulamasına ise, 37 6. sınıf, 41 7. sınıf ve 36 8. sınıf öğrencisi olmak üzere toplam 114 öğrenci katılmıştır. Bu öğrencilerin 61'i kız, 53'ü erkektir.

1.3. Ölçeğin Geliştirilme Aşamaları

Akademik ortamlarda yaşanan olumsuz değerlendirilme korkusunu ölçmek amacıyla geliştirilmiş bu ölçeğin geliştirilme çalışmalarında Erkuş (2016) tarafından tanımlanan adımlar izlenmiştir.

1. Geliştirilecek ölçeğin amacının belirlenmesi
2. Ölçülmek istenen değişkenin belirlenmesi ve kavramsal–kuramsal tanımının yapılması
3. Kavramsal tanımın davranışsal göstergelerinin bulunması
4. Ölçek geliştirme tekniğine karar verilmesi
5. Uyarıcıların ve uygun tepki kategorilerinin üretilmesi
6. Maddelerin gözden geçirilmesi ve düzeltilmesi
7. Ölçeğin açıklama ve yönergesinin yazılması ve biçimsel olarak son halinin verilmesi
8. Asıl uygulamanın yapılacağı grupla aynı özelliklere sahip küçük bir grup üzerinde ön deneme uygulamasının gerçekleştirilmesi
9. Deneme uygulamasının gerçekleştirilmesi
10. İstatistiksel analizlerin gerçekleştirilmesi ve ölçeğe son şeklinin verilmesi
11. Eğer gerekiyorsa tekrar deneme uygulamalarına başvurulması

Yukarıdaki adımlara uygun olarak, akademik ortamlarda olumsuz değerlendirme korkusunun kavramsal tanımının yapılması ve davranışsal göstergelerinin belirlenmesi için öncelikle alanyazın taraması yapılmıştır. Bu amaçla, olumsuz değerlendirme korkusu ile ilgili yapılmış çalışmalar ve geliştirilmiş ölçekler incelenmiştir. Bunun yanı sıra, Altındağ ilçesinde bulunan bir ortaokulun 6, 7 ve 8. sınıf öğrencilerinden oluşan 62 kişilik bir öğrenci grubuna, akademik ortamlarda yaşadıkları olumsuz değerlendirilme korkusuna ilişkin kompozisyon yazdırılmıştır. Alanyazın taraması ve kompozisyonlardan elde edilen sonuçlar doğrultusunda akademik ortamlarda olumsuz değerlendirilme korkusu, öğrencilerin okulda öğretmenleri ve arkadaşları, evde ise ebeveynleri tarafından akademik başarılarının olumsuz değerlendirilmesinden korkmaları olarak tanımlanmıştır.

Akademik ortamlarda olumsuz değerlendirilme korkusunun kavramsal tanımı yapıldıktan sonra madde yazımına geçilmiştir. Madde yazımı için olumsuz değerlendirilme korkusuyla ilgili çalışmalar ve ölçekler incelenmiş ve öğrencilere yazdırılmış olan kompozisyonların çözümlenmesinden elde edilen ifadelerden yararlanılmıştır. Bunun sonucunda 47 maddelik bir taslak form oluşturulmuştur. Ölçek, beşli likert tipinde hazırlanmış ve tepki kategorileri “Hiç Uygun Değil” ile “Tamamen Uygun” arasında değişen şekilde düzenlenmiştir.

Maddelerin gözden geçirilmesi ve kapsam geçerliliğinin belirlenmesi amacıyla taslak form, ölçeğin geliştirilme amacı, kapsamı ve uzmanlardan beklenenlerin yer aldığı bir yönerge ile birlikte uzmanların görüşlerine sunulmuştur. Uzman grubu, üç ölçme ve değerlendirme uzmanı, iki psikolojik danışma ve rehberlik uzmanı ve iki Türk dili ve edebiyatı uzmanından oluşmaktadır. Taslak formdaki maddeleri değerlendiren uzmanlardan maddeleri 1 (madde çıkarılmalı), 2 (madde düzeltilmeli) ve 3 (madde aynen kalmalı) şeklinde değerlendirmeleri istenmiştir. Ayrıca düzeltilmesi gerektiği düşünülen maddeler için de öneri istenmiştir. Bir madde için değerlendiricilerin yarısından fazlası “madde çıkarılmalı” seçeneğini işaretlemişse, o madde ölçekten çıkarılmıştır.

Ölçme ve değerlendirme ve psikolojik danışma ve rehberlik uzmanlarının yaptıkları değerlendirmeler sonucunda en az 3 uzmanın uygun görmediği 10 madde ölçekten çıkarılmış, düzeltilmesi istenilen 8 madde de düzeltmeye gidilmiş ve uzmanlar tarafından eklenilmesi istenilen 6 madde eklenmiştir. Bu işlemler sonucunda elde edilen 43 maddelik form dil uzmanlarının kontrolünden geçmiş ve onların da gerekli gördüğü düzeltmeler yapılmıştır.

Uzmanlardan alınan görüşler doğrultusunda gerekli düzeltmeler yapılmış ve son durumda madde havuzunda 43 madde kalmıştır. Ölçeğin madde yazımı aşaması tamamlandıktan sonra ölçeğe yönerge eklenerek ölçek deneme uygulamasına hazır hale getirilmiştir.

Ölçeğin deneme uygulamasından önce madde yazımı için kompozisyon çalışmasının yapıldığı ortaokulun 6. sınıflarından 21 öğrenci üzerinde bir ön uygulama yapılmıştır. Bu uygulamayla, öğrencilerin anlamakta güçlük çektikleri ifadeler olup olmadığı yoklanmış ve ölçeğin ortalama uygulama süresi 10 dakika olarak belirlenmiştir. Bu uygulamada herhangi bir sorunla karşılaşılmamış ve ölçekte herhangi bir düzeltme yapılmamıştır.

Ölçekte son düzenlemelerin yapılması ve uygulama için gerekli izinlerin alınmasının ardından, ölçeğin deneme uygulaması yapılmıştır. Deneme uygulaması Çankaya Talatpaşa Ortaokulu, Keçiören Uygur Ortaokulu ve Altındağ Kutalmışbey Ortaokulu’nda toplam 581 öğrenciyle gerçekleştirilmiştir. Deneme uygulamasından elde edilen veriler açımlayıcı faktör analizinde kullanılmıştır. Elde edilen faktör yapısının doğrulanması amacıyla yapılan doğrulayıcı faktör analizi için Çankaya Pakize Erdoğan Ortaokulu, Keçiören Seymenler Ortaokulu ve Altındağ Satıkadın Ortaokulu’nda toplam 514 öğrenciyle yeni bir uygulama yapılmıştır. Ölçeğin güvenilirliğinin belirlenmesi amacıyla iç tutarlılık güvenirliliği (Cronbach Alfa katsayısı) ve test-tekrar test güvenirliliği hesaplanmıştır. Yapılan analizler sonucunda ölçeğin nihai formu oluşturulmuştur. Ölçeğin nihai formu ekte sunulmuştur.

1.4. Verilerin Analizi

Çalışmanın birinci alt amacı olan AOODKÖ'nün yapı geçerliğinin belirlenmesi için açımlayıcı faktör analizi uygulanmıştır. Açımlayıcı faktör analizinde kullanılan veri seti AOODKÖ'nün deneme formunun ortaokul 6, 7, ve 8. sınıfta öğrenim gören 581 öğrenciye uygulanmasıyla elde edilmiştir. Çok fazla kayıp değer içeren ve özensiz doldurulduğu açık olan formlar veri setinden çıkarılmış ve geri kalan formlardaki kayıp değerler için ortalama atama yöntemiyle kayıp değer ataması yapılmıştır. Sonraki aşamada uç değerler tespit edilmiş ve bu değerlere ait formlar veri setinden çıkartılmıştır. Bu iki işlem sonucunda form sayısı 482'ye düşmüştür. Bu uygulama sonucunda elde edilen veriler ile açımlayıcı faktör analizi yapılmadan önce verilerin açımlayıcı faktör analizinin varsayımlarına uygunluğu kontrol edilmiştir.

Tek değişkenli normallik varsayımı betimsel istatistiklerden çarpıklık ve basıklık katsayıları yoluyla incelenmiştir. Çarpıklık ve basıklık değerlerinin [-2,2] aralığında olması tek değişkenli normallik varsayımın sağlandığını gösterir (George ve Mallery, 2010). Tüm maddeler için çarpıklık ve basıklık katsayısı değerlerinin [-2,2] arasında yer aldığı görülmüş ve bu durum tek değişkenli normallik varsayımının sağlandığı şeklinde yorumlanmıştır. Çok değişkenli normallik varsayımı Bartlett Küresellik Testi ile kontrol edilmiştir. Bartlett Küresellik Testi sonucu manidar çıkmıştır ($X_{903}^2=5343,677$, $p<,01$). Bu da çok değişkenli normallik varsayımının sağlandığını göstermektedir. Çok değişkenli normallik varsayımının sağlanmış olması, doğrusallık varsayımının da sağlandığı şeklinde yorumlanmaktadır (Çokluk, Şekercioğlu ve Büyüköztürk, 2018). Çoklu bağlantı problemini sınamak için Tolerans değerleri incelenmiş ve bu değerlerin maddelerin tümü için ,10'dan büyük olduğu görülmüştür. Bu durum çoklu bağlantı problemi olmadığı şeklinde yorumlanmıştır. Örneklem büyüklüğünün faktörleştirmeye uygunluğunun belirlenmesi için Kaiser-Mayer-Olkin (KMO) testi uygulanmıştır. Test sonucunda KMO değeri ,847 olarak bulunmuştur. Literatürde ,80 ve ,90 arasındaki KMO değerleri "iyi" olarak yorumlandığından (Çokluk ve diğ., 2018), verinin faktörleştirmeye uygun olduğuna karar verilmiştir.

Açımlayıcı faktör analizi sonrasında elde edilen faktör yapısını doğrulamak amacıyla Akademik Ortamlarda Olumsuz Değerlendirilme Korkusu Ölçeği, Ankara ilinin Çankaya, Keçiören ve Altındağ ilçelerinde yer alan üç ortaokulun 6, 7, ve 8. sınıf öğrencilerine uygulanmıştır. Ölçek toplamda 514 öğrenciye uygulanmış fakat uç değerlerin ait olduğu kişiler veri setinden çıkarıldıktan sonra form sayısı 412'ye düşmüştür. Bu uygulama sonucunda elde edilen veriler ile doğrulayıcı faktör analizi yapılmadan önce verilerin doğrulayıcı faktör analizinin varsayımlarına uygunluğu kontrol edilmiştir.

Tek değişkenli normallik varsayımı betimsel istatistiklerden çarpıklık ve basıklık katsayıları yoluyla incelenmiştir. Tüm maddeler için çarpıklık ve basıklık katsayısı değerlerinin [-2,2] arasında yer aldığı görülmüş ve bu durum tek değişkenli normallik varsayımının sağlandığı şeklinde yorumlanmıştır. Çok değişkenli normallik varsayımı Bartlett Küresellik Testi ile kontrol edilmiştir. Bartlett Küresellik Testi sonucu manidar çıkmıştır ($X_{231}^2=3474,854$, $p<,01$). Çoklu bağlantı problemini sınamak Tolerans değerleri incelenmiş ve bu değerlerin maddelerin tümü için ,10'dan büyük olduğu görülmüştür. Bu durum çoklu bağlantı problemi olmadığı şeklinde yorumlanmıştır.

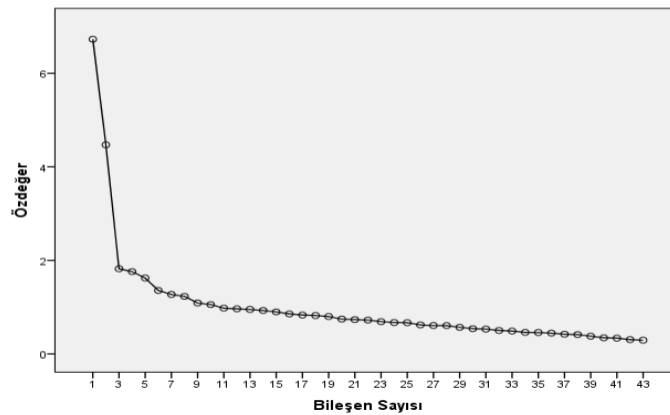
Örneklem büyüklüğünün yeterli olup olmadığına karar vermek için Critical N (CN) değeri incelenmiş ve 219,76 olarak bulunmuştur. CN değerinin 200'ün üzerinde olması örneklemin yeterli büyüklükte olduğunu gösterir (Hoelter, 1983). Ek olarak, AOODK ölçeğinin iki faktörlü modelini oluşturan ölçme modellerinin yapı güvenilirliği hesaplanmıştır. “Olumsuz değerlendirilme korkusunun davranışsal etkileri” faktörüne ait maddelerin oluşturduğu ölçme modelinin yapı güvenilirliği ,92, “Olumsuz değerlendirilme korkusunun bilişsel etkileri” faktörüne ait maddelerin oluşturduğu ölçme modelinin yapı güvenilirliği ,76 bulunmuştur. Bu değerlerin ,70'in üzerinde olması doğrulayıcı faktör analizi yapılmasına bir engel bulunmadığını göstermektedir (Jin, Doloi ve Gao, 2007; Bryne, 2010).

Çalışmanın ikinci amacı olan güvenirliliğin belirlenmesi için ilk olarak iç tutarlılık anlamında güvenilirlik kanıtı sunan Cronbach alfa katsayısı hesaplanmıştır. İkinci bir güvenilirlik kanıtı olarak test-tekrar test güvenirliliği hesaplanmıştır. Test-tekrar test güvenirliliği, ölçeğin faktör yapısının doğrulanması amacıyla yapılan uygulamaya katılan öğrencilerden oluşan 114 kişilik bir gruba üç hafta sonra ölçeğin tekrar uygulanması ve ilk uygulama ile ikinci uygulamadan elde edilen puanlar arasındaki korelasyonun incelenmesi yoluyla elde edilmiştir. Bu analizde ilk ve son uygulamadan elde edilen puanlar normal dağılım gösterdiği için Pearson Momentler Çarpımı Korelasyon Katsayısı kullanılmıştır.

2. BULGULAR

2.1. AOODKÖ'ye Ait Açıklayıcı Faktör Analizi Bulguları

AOODK ölçeğinin yapı geçerliğine ilişkin olarak ilk olarak açıklayıcı faktör analizi uygulanmıştır. Ortaokul 6, 7 ve 8. sınıfta öğrenim gören 581 öğrenci üzerinde yapılan uygulamada, form sayısı çok fazla kayıp değer içeren ve özensiz yanıtladığı açık olan formların ve uç değerlerin veri setinden çıkarılmasının ardından 482'ye düşmüştür. Verilere temel bileşenler analizi uygulanmış ve döndürme yöntemi olarak varimax kullanılmıştır. Temel bileşenler analizi sonucunda ilk incelemede özdeğeri 1'in üzerinde olan 10 faktör olduğu görülmüştür. Ölçeğin faktör sayısının belirlenmesi için özdeğerlerin yanı sıra şekil 1'de sunulan yamaç-birikinti grafiği incelenmiştir.

Şekil 1: Akademik Ortamlarda Olumsuz Değerlendirilme Korkusu Ölçeği Deneme Formuna İlişkin Yamaç-Birikinti Grafiği

Şekil 1 incelendiğinde özdeğerler arasındaki farkın ikinci faktörden sonra önemli oranda azaldığı görülmektedir. Başka bir deyişle, ikinci faktörden sonraki faktörlerin varyansa olan katkıları ilk iki faktörle kıyaslandığında önemli oranda azalmakta ve birbirine yaklaşmaktadır. Bu durum grafiğin iki faktörden sonra plato yapmasında da açıkça görülmektedir. Ek olarak, döndürülmüş bileşen (faktör) matrisi incelenmiş ve 27 maddeye ait en yüksek faktör yüklerinin bir ve ikinci faktör altında toplandığı belirlenmiştir. Özdeğerler, yamaç-birikinti grafiği ve döndürülmüş bileşen matrisinden elde edilen bulgular birlikte değerlendirildikten sonra ölçeğin iki faktörlü olmasına karar verilmiştir. Ölçeğin iki faktörlü olmasına karar verildikten sonra açıklayıcı faktör analizi, yetersiz faktör yükü veya binişiklik gerekçesiyle herhangi bir madde çıkartılmadan dik döndürme yöntemlerinden varimax kullanılarak tekrarlanmıştır. Elde edilen bulgular ise Tablo 4’te verilmiştir.

Tablo 4: Akademik Ortamlarda Olumsuz Değerlendirilme Korkusu Ölçeğine Ait Özdeğerler ve Faktörlerin Açıkladıkları Varyans Oranları

Faktör	Başlangıç Değerleri			Döndürülmüş Kareler Toplamı		
	Özdeğer	Açıklanan Varyans %	Kümülatif Varyans %	Özdeğer	Açıklanan Varyans %	Kümülatif Varyans %
1	6,730	15,561	15,561	6,602	15,353	15,353
2	4,472	10,399	26,050	4,600	10,697	26,050

Tablo 4’te AOODKÖ’nün yapısını oluşturan iki faktörün özdeğerleri ve açıkladıkları varyansa ait bilgiler bulunmaktadır. Buna göre, yetersiz faktör yükü veya binişiklik gerekçesiyle herhangi bir madde çıkartılmadığı durumda iki faktör ölçeğe ait varyansın toplam %26,050’sini açıklamaktadırlar.

Faktör yük değeri maddenin faktörlerle olan ilişkisini açıklamak için kullanılan bir katsayıdır. Tabachnick ve Fidell (2001)’e göre, maddelerin ait oldukları faktör altındaki yükleri en az ,32 olmalıdır. Bu yüzden, bu araştırmada her bir maddenin ait olduğu faktör altındaki yük değerinin en az ,32 olması gerektiği ölçütü kabul edilmiştir. Bunun yanında, maddeler birden fazla faktörde ,32’den yüksek faktör yük değerine sahipse ve bu değerler arasında ,10’dan daha az fark varsa, bu maddeler binişiklik özelliği gösterdiği için ölçekten çıkarılmalıdır. Maddelerin faktör yük değerleri incelendiğinde dokuz maddeye ait faktör yükü değerlerinin ,32’nin altında olduğu görülmüş ve bu maddeler en düşük faktör yüküne sahip olan maddeden başlanarak çıkarılmıştır. Her çıkarma işleminden sonra analiz tekrarlanmıştır. Düşük faktör yüküne sahip maddelerin çıkartılmasının ardından, maddeler binişiklik açısından incelenmiş, iki madde binişiklik gösterdikleri belirlendiğinden ölçekten çıkarılmışlardır. Kalan 32 madde faktörlerin isimlendirilmesi için incelendiğinde ilk faktörün ağırlıklı olarak olumsuz değerlendirilme korkusunun bu korkuyu yaşayan öğrencilerin davranışlarına etkilerini içeren maddelerden oluştuğu, ikinci faktörün ise çoğunlukla bu korkunun öğrencilerin düşüncelerine etkilerini içeren maddelerden oluştuğu görülmüştür.

Bu yüzden ilk faktörün “olumsuz değerlendirilme korkusunun davranışsal etkileri”, ikinci faktörün ise “olumsuz değerlendirilme korkusunun bilişsel etkileri” olarak isimlendirilmesi uygun görülmüştür. Faktörlerin isimlendirilmesi sonrasında madde yazımında birbirine alternatif olarak yazılan maddelerden düşük faktör yüküne sahip olan 7 madde ve faktörlerle ilişkilendirilemeyen 3 madde çıkarılmış ve AOODKÖ’ye 12 maddelik “olumsuz değerlendirilme korkusunun davranışsal etkileri” faktörü ve 10 maddelik “olumsuz değerlendirilme korkusunun bilişsel etkileri” faktörü ile toplam 22 maddeden oluşan son hali verilmiştir. AOODK ölçeğinin son halinde faktörlerin açıkladıkları varyansa ait bilgiler Tablo 5’te verilmiştir.

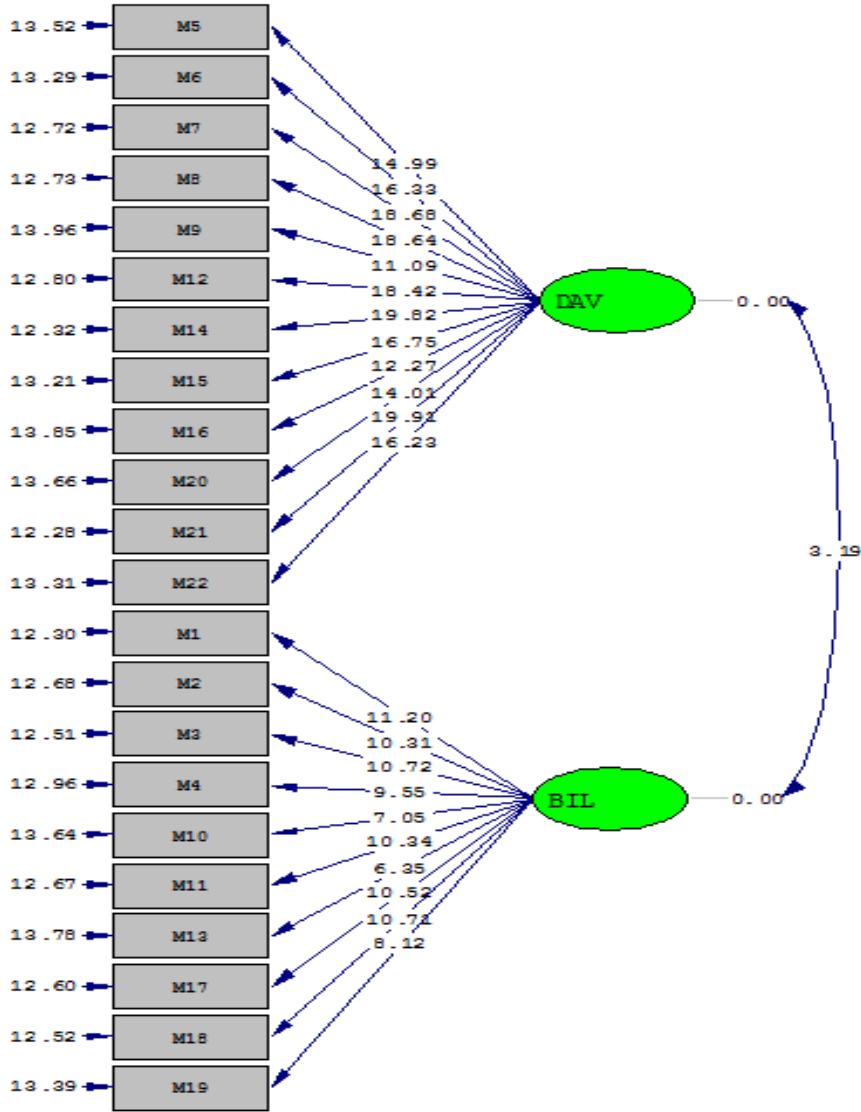
Tablo 5: AOODKÖ’ne Ait Özdeğerler ve Faktörlerin Açıkladıkları Varyans Oranları

Faktör	Özdeğer	Başlangıç Değerleri		Döndürülmüş Kareler Toplamı		
		Açıklanan Varyans %	Kümülatif Varyans %	Özdeğer	Açıklanan Varyans %	Kümülatif Varyans %
1	4,908	22,309	22,309	4,908	22,308	22,308
2	3,339	15,175	37,485	3,339	15,177	37,485

Tablo 5’e göre, “olumsuz değerlendirilme korkusunun davranışsal etkileri” faktörü ölçeğe ait varyansın %22,308’ini, “olumsuz değerlendirilme korkusunun bilişsel etkileri” faktörü ise ölçeğe ait varyansın %15.177’sini açıklamaktadır. İki faktör toplamda ölçeğe ait varyansın %37,485’ini açıklamaktadırlar. Açıklanan varyans oranının yüksekliği, geliştirilen ölçeğin faktör yapısının gücünü gösterir. Tek faktörlü desenlerde açıklanan varyansın %30 olması yeterli görülmektedir. Çok faktörlü desenlerde ise bu oranın daha fazla olması beklenir (Çokluk ve diğ., 2018). Bu çalışmada ise iki faktörlü yapının açıklamış olduğu %37.485’lik varyansın kabul edilebilir bir seviyede olduğu ifade edilebilir.

2.2. AOODKÖ’ye Ait Doğrulayıcı Faktör Analizi Bulguları

Açımlayıcı faktör analizi sonrasında elde edilen faktör yapısını doğrulamak amacıyla AOODKÖ’nün 22 maddelik nihai formu, açımlayıcı faktör analizinde olduğu gibi, Ankara ilinin Çankaya, Keçiören ve Altındağ ilçelerinde yer alan üç ortaokulun 6, 7 ve 8. sınıf öğrencilerine uygulanmıştır. Ölçek toplamda 514 öğrenciye uygulanmış fakat uç değerlerin ait olduğu kişiler veri setinden çıkarıldıktan sonra form sayısı 412’ye düşmüştür. AOODK ölçeğinin 22 maddeden oluşan iki faktörlü yapısını doğrulamak amacıyla yapılan doğrulayıcı faktör analizine ilişkin yol diyagramı Şekil 2’de sunulmuştur.

Şekil 2: AODKÖ'ye İlişkin Yol Diyagramı

Şekil 2'de sunulan AODK Ölçeği'ne ilişkin yol diyagramını incelendiğinde gözlenen değişkenler ile örtük değişkenler arasındaki yol katsayılarına ait tüm t değerlerinin 2.56'dan büyük olduğu görülmektedir. Bir başka deyişle, tüm maddelerin kendi örtük değişkenini temsil etme düzeyi ,01 düzeyinde manidardır. Bu durum her bir maddenin ait olduğu faktörü iyi temsil ettiği ve ölçekte kalmasının uygun olacağı anlamına gelmektedir.

Doğrulayıcı faktör analizine ilişkin uyum indeksleri Çizelge 6'da verilmiş ve uyum indeksleri tabloda verilen ölçüt değerlere (Schermelleh-Engel, Moosbrugger ve Müller, 2003) göre değerlendirilmiştir.

Tablo 6: AOODKÖ Doğrulayıcı Faktör Analizi Sonucu Elde Edilen Uyum İndeksleri

İndeksler	Modele İlişkin Değerler	Mükemmel Uyum	İyi Uyum
X ₂	485,41		
sd	208		
p	,00		
X ₂ /sd	2,33	$X^2/sd \leq 3,00$	$3,00 < X^2/sd \leq 8,00$
RMSEA	,056	$0 \leq RMSEA \leq ,05$	$,05 < RMSEA \leq ,08$
SRMR	,043	$0 \leq SRMR \leq ,05$	$,05 < SRMR \leq ,10$
GFI	,90	$,95 \leq GFI \leq 1,00$	$,90 < GFI \leq ,95$
AGFI	,88	$,90 \leq AGFI \leq 1,00$	$,85 < AGFI \leq ,90$
CFI	,97	$,97 \leq CFI \leq 1,00$	$,95 < CFI \leq ,97$
NFI	,94	$,95 \leq NFI \leq 1,00$	$,90 < NFI \leq ,95$
NNFI	,96	$,97 \leq NNFI \leq 1,00$	$,95 < NNFI \leq ,97$

Ki-kare değeri, modelin işaret ettiği kovaryans matrisi ile örneklemden elde edilen kovaryans matrisi arasında fark olup olmadığını belirlemek için kullanılan bir değerdir. Test sonucunda ki-kare değerinin manidar olmaması veri-model uyumunun sağlandığını gösterir. Fakat ki-kare değeri örneklem büyüklüğünden etkilendiği için, model-veri uyumunun sağlandığı durumlarda bile, büyük örneklemelerde genellikle manidar çıkar.

Bu durumda, sadece ki-kare değerine bakmak yerine, ki-kare değerinin serbestlik derecesine oranı değerlendirilir. Bu oranın 3' ün altında olması iyi uyuma işaret ederken, 3 ile 8 arasında olması ise kabul edilebilir uyumu gösterir. Analiz sonucunda X₂/sd oranı 2,33 olarak bulunmuştur. Bu sonuç mükemmel uyuma karşılık gelmektedir.

Kestirimin hatasının ortalama karekökü (RMSEA) model parametrelerinin evren kovaryansları ile uyumunu gösteren bir indekstir. RMSEA değerinin 0 ile ,05 arasında olması mükemmel uyumu, ,05 ile ,08 arasında olması iyi uyumu gösterir. Analiz sonucunda RMSEA değeri ,056 olarak bulunmuştur. Bu sonuç model parametrelerinin evren kovaryansları ile iyi uyum gösterdiği şeklinde yorumlanabilir.

Standardize edilmiş artıkların ortalama karelerinin karekökü (SRMR), örneklemden elde edilen veri matrisinden hesaplanan korelasyonlar ile evrene ait kestirilen matrisin korelasyonları arasındaki farkların ortalamasıdır. SRMR değeri fark korelasyonları matrisi yoluyla hesaplanır. SRMR değerinin 0 ile ,05 arasında olması mükemmel uyuma, ,05 ile ,10 arasında olması iyi uyuma işaret eder. Analiz sonucunda SRMR değeri ,043 olarak bulunmuştur. Elde edilen SRMR değeri, mükemmel uyumun varlığına işaret etmektedir.

Uyum iyiliği indeksi (GFI) modelin örneklemden varyans-kovaryans matrisini ölçme oranını gösterir ve modelin açıkladığı örneklem varyansı olarak da kabul edilir (Çokluk ve diğ., 2018). GFI değerinin ,95 ile 1,00 arasında olması mükemmel uyumu, ,90 ile ,95 arasında olması iyi uyumu gösterir. Analiz sonucunda GFI değeri ,90 olarak bulunmuştur. Bu sonuç, modelin verilerden elde edilen varyans kovaryans matrisini yeterli derecede ölçtüğünü anlamına gelmektedir.

Düzeltilmiş uyum iyiliği indeksi (AGFI) serbestlik derecesine göre düzeltilmiş olan GFI değeridir. GFI değerinin ,90 ile 1,00 arasında olması mükemmel uyumu, ,85 ile ,90 arasında olması iyi uyumu gösterir. Analiz sonucunda AGFI değeri ,88 olarak bulunmuştur. Bu sonuç iyi uyumu göstermektedir.

Karşılaştırmalı uyum indeksi (CFI) gizil değişkenler arasında ilişkinin olmadığını öngören bağımsızlık modelinin ürettiği kovaryans matrisi ile önerilen modelin ürettiği kovaryans matrisinin karşılaştırılmasına ilişkin bir uyum indeksidir. CFI değerinin ,97 ile 1,00 arasında olması mükemmel uyumu, ,95 ile ,97 arasında olması iyi uyumu gösterir. Analiz sonucunda CFI değeri ,97 olarak bulunmuştur. Bu sonuç mükemmel uyuma işaret etmektedir.

Normlaştırılmış uyum indeksi NFI bağımsızlık modelinin ki-kare değeri ile önerilen modelin ki-kare değerinin karşılaştırılması yoluyla elde edilir. NFI değerinin ,95 ile ,00 arasında olması mükemmel uyumu, ,90 ile ,95 arasında olması iyi uyumu gösterir. Analiz sonucunda NFI değeri ,94 olarak bulunmuştur. Bu sonuç iyi uyumun varlığına işaret etmektedir. Küçük örneklerde değeri olması gerekenden daha küçük çıkabilmektedir. Bundan dolayı, NFI değeri serbestlik derecesine göre yeniden hesaplanır ve bu değer normlaştırılmamış uyum indeksi (NNFI) olarak adlandırılır. NNFI değerinin ,97 ile 1,00 arasında olması mükemmel uyumu, ,95 ile ,97 arasında olması iyi uyumu gösterir. Analiz sonucunda NNFI değeri ,97 olarak bulunmuştur. Bu sonuç mükemmel uyuma işaret etmektedir.

AODK ölçeğinin 22 maddelik iki faktörlü yapısını doğrulamak amacıyla yapılan doğrulayıcı faktör analizi sonucunda elde edilen uyum iyiliği indekslerine ait değerler incelendiğinde, RMSEA, GFI ve AGFI ve NFI indekslerinin iyi uyumu, incelenen diğer indekslerin ise mükemmel uyumu işaret ettiği belirlenmiştir. Özetle, modele ait uyum indeksleri ve temel parametre tahminleri örneklemde elde edilen verilerin modellerin uyumlu olduğunu göstermektedir.

2.3. AODKÖ'nün Güvenirliğine İlişkin Bulgular

AODK Ölçeği'nin güvenirliliği, Cronbach-alfa iç tutarlılık katsayısı ve test-tekrar test güvenirliliğinin hesaplanması yoluyla belirlenmiştir.

AODK Ölçeği'nin Cronbach alfa iç tutarlılık katsayısı birinci faktör için ,854, ikinci faktör için ,776 ve ölçeğin tamamı için ,774'tür. Elde edilen Cronbach alfa katsayıları hem faktörlerin, hem de ölçeğin iç tutarlılık anlamında güvenirliliğinin yeterli düzeyde olduğunu göstermektedir.

AODK Ölçeği'nin test-tekrar test güvenirliliği doğrulayıcı faktör analizi için uygulama yapılan grup içerisinde seçilen bir gruba, ilk uygulamadan 20 gün sonra yapılan ikinci bir uygulama ile elde edilen verilerden hesaplanmıştır. Toplam 114 kişi üzerinde yapılan ikinci uygulama sonrasında hem ilk uygulamada, hem ikinci uygulamada yer alan toplam 81 öğrenci olduğu belirlenmiştir. Uygulamalardan elde edilen sonuçlar arasındaki korelasyon katsayısı ,857 olarak bulunmuştur. Bu bulgu ölçeğin test tekrar test güvenirliliğinin yüksek olduğunu göstermektedir.

SONUÇ VE ÖNERİLER

Bu araştırmanın amacı, ortaokul 6, 7 ve 8. sınıf öğrencilerinin akademik ortamlarda yaşadıkları olumsuz değerlendirilme korkusunu ölçmek amacıyla geçerli ve güvenilir bir ölçek geliştirilmesidir. Bu amaçla oluşturulan 43 maddelik AOODKÖ'nün deneme formu Ankara ilinin Çankaya, Keçiören ve Altındağ ilçelerinde bulunan üç ortaokulda öğrenim gören 581 öğrenciye uygulanmıştır. Deneme uygulamasından elde edilen verilere, ölçeğin yapı geçerliğini test etmek üzere açımlayıcı faktör analizi uygulanmış ve 22 maddeden oluşan iki faktörlü yapıda karar kılınmıştır. Doğrulayıcı faktör analizi uygulamak üzere, Ankara ilinin Çankaya, Keçiören ve Altındağ ilçelerinde bulunan üç ortaokulda öğrenim gören 514 öğrenci üzerinde ölçeğin nihai formu kullanılarak ikinci bir uygulama yapılmıştır. Son olarak AOODKÖ'nün nihai formu öğrencilerin doğrulayıcı faktör analizinde yer alan gruptan 114 öğrenciye tekrar uygulanmış ve iki uygulamaya da katılmış olan 81 öğrenci üzerinden test-tekrar test güvenirlik katsayısı hesaplanmıştır. Yapılan analizler sonucunda elde edilen bulgulara dayalı olarak çıkarılabilecek sonuçlar aşağıda maddeler halinde verilmiştir.

- Uzmanların AOODK Ölçeği'nin nihai formunda yer alan maddeler hakkındaki görüşleri ölçeğin kapsam geçerliğinin sağlandığını göstermektedir.
- AOODK Ölçeği'nin faktör yapısı belirlemek için uygulanan açımlayıcı faktör analizinin bulguları, akademik ortamlarda olumsuz değerlendirilme korkusu adlı psikolojik yapının “olumsuz değerlendirilme korkusunun davranışsal etkileri” ve “olumsuz değerlendirilme korkusunun bilişsel etkileri” olmak üzere iki faktörden oluştuğunu göstermektedir.
- Doğrulayıcı faktör analizi sonucunda elde edilen t değerleri ve uyum indeksleri, AOODK Ölçeği'nin iki faktörlü yapısının geçerliğini doğrulamaktadır.
- Ölçeğin bütünü ve alt faktörler için hesaplanan Cronbach-alfa katsayıları, ölçekte yer alan maddelerin ölçeğin bütünüyle tutarlılık içerisinde olduğunu ve faktörlerin altında yer alan maddelerin ait oldukları faktörün bütünüyle tutarlılık içerisinde olduğunu göstermektedir.
- Ölçeğin zamana karşı kararlılığını belirlemek amacıyla hesaplanan test-tekrar test katsayısı, ölçeğin tekrarlanan uygulamalarında benzer sonuçlar vereceğini göstermektedir.
- Ölçeğin uygulama süresinin kısa olması, 22 addeden oluşması ve yönergesiyle birlikte bir sayfayı kaplaması, uygulamasının kolay ve puanlamasının pratik olması, kullanışlı olduğu anlamında yorumlanabilir.

Araştırma sonucunda elde edilen bulgulardan çıkarılan sonuçlara dayanılarak yapılan bazı öneriler aşağıda verilmiştir.

- Ortaokul 6., 7. ve 8. sınıf öğrencilerin akademik ortamlarda yaşadıkları olumsuz değerlendirilme korkusu AOODK Ölçeği kullanarak belirlenip, ölçekten yüksek puan alan öğrencilerin bu korkuyu yenmeleri için gerekli önlemler okullardaki rehber öğretmenler tarafından alınabilir.

- Öğrencilerin akademik ortamlarda olumsuz değerlendirilme korkusu yaşamalarında önemli role sahip öğretmenler ve ebeveynlerin bu konu hakkında bilgilendirilmesi sağlanabilir.
- Akademik ortamlarda olumsuz değerlendirilme korkusuna neden olabilecek etmenler ve bunların öğrenciler üzerindeki etkisini azaltmanın yolları araştırılabilir.
- AOODK Ölçeği içinde öğretmen, akran ve ebeveynlerle ilgili maddeler bulunduran zihinsel ve davranışsal adlı iki faktörden oluşan 22 maddelik bir ölçek olarak geliştirilmiştir. Bu ölçekten elde edilen sonuç akademik ortamlarda yaşanan olumsuz değerlendirilme korkusuna dair bilgi verse de, bu korkunun ağırlıklı olarak hangi gruptan kaynaklandığını gösterememektedir. Bu yüzden her bir faktörü kendi altında bilişsel etkiler ve davranışsal etkiler olarak ayrılan, öğretmen, akran ve aile faktörlerinden oluşan akademik ortamlarda olumsuz değerlendirilme korkusunu ölçen bir ölçme aracı geliştirilebilir.

KAYNAKÇA

- Carleton, N., McCreary, D., Norton, P. ve Asmundson, G. (2006). Brief fear of negative evaluation scale revised. *Depression and Anxiety*, 23 (5), 297-303.
- Clark, D. M., ve McManus, F. (2002). Information processing in social phobia. *Biological Psychiatry*, 51 (1), 92-100.
- Cowden, C. R. (2005). Worry and its relationship to shyness. *North American Journal of Psychology*, 7 (1), 59-70.
- Çokluk, Ö., Şekercioğlu, G. Büyüköztürk, Ş. (2018). *Sosyal bilimler için çok değişkenli istatistik SPSS ve Lisrel Uygulamaları* (5. Baskı). Ankara: Pegem Akademi Yayıncılık.
- Erkuş, A. (2016). *Psikolojide ölçme ve ölçek geliştirme-1: temel kavramlar ve işlemler* (3. Baskı). Ankara: Pegem Akademi Yayıncılık.
- Frost, R. O., Glossner, K. ve Maxner, S. (2010). Social anxiety disorder and its relationship to perfectionism (2. Baskı). Hofmann, S. G. ve DiBartolo, P. M. (Ed.). *Social anxiety: Clinical, developmental, and social perspectives* (s. 119-145). San Diego, CA, US: Elsevier Academic Press.
- George, D., ve Mallery, M. (2010). *SPSS for windows step by step: A simple guide and reference 17.0 update* (10. Baskı). Boston: Pearson.
- Guyton, M. J. (1997). *Contributors to individual differences in development of prosocial responsiveness in preschoolers*. Waltham: Brandeis University.
- Hoelter, J. W., (1983). The analysis of covariance structures: Goodness-of-fit indices. *Sociological Methods & Research*, 11 (3), 325-344.
- Jin, X.H., Doloi, H., ve Gao, S.Y. (2007). Relationship-based determinants of building project performance in China, *Construction Management and Economics*, 25 (3), 297–304.

- Karasar, N. (2020). *Bilimsel araştırma yöntemi* (21. Baskı). Ankara: Nobel Akademik Yayıncılık.
- Kocovski, N. L. ve Ender, N. S. (2000). Social anxiety, self-regulation, and fear of negative evaluation. *European Journal of Personality*, 14 (4), 347-358.
- Leary, M. R. ve Kowalski, R. M. (1995). The self-presentation model of social anxiety/phobia. Heimberg, R. G., Liebowitz, M. R., Hope, D. A. ve Schneier, F. R. (Ed.). *Social phobia: diagnosis, assessment, and treatment*. New York: The Guilford Press.
- Mckinney, A. P. (2003). *Goal orientation: A test of competing models* (Doktora tezi). Available from ProQuest Dissertations and Theses database. (UMI No. 3157771).
- Moore, M. S. (2014). *Social anxiety with adolescents with cystic fibrosis* (Doktora tezi). Available from ProQuest Dissertations and Theses database. (UMI No. 3642270).
- Rapee, R. M., ve Heimberg, R.G. (1997). A cognitive-behavioral model of anxiety in social phobia. *Behaviour Research and Therapy*, 35 (8), 741-756.
- Scheiner, F. R., Johnson, J., Hornig, C. D., Liebowitz, M. R., ve Weissman, M. M. (1992). Social phobia: Comorbidity and morbidity in an epidemiologic sample. *Archives of General Psychiatry*, 49 (4), 282-288.
- Schermelleh-Engel, K., Moosbrugger, H., ve Müller, H. (2003). Evaluating the fit of structural equation models: Test of significance and descriptive goodness-of-fit measures. *Methods of Psychological Research Online*, 8 (2), 23-74.
- VandeWalle, D. (1997). Development and validation of a work domain goal orientation instrument. *Educational and Psychological Measurement*, 57 (6), 995-1015.
- Watson, D., ve Friend, R. (1969). Measurement of social-evaluative anxiety. *Journal of Consulting and Clinical Psychology*. 33 (4), 448-57.

EK : Akademik Ortamlarda Olumsuz Değerlendirilme Korkusu Ölçeği

İfadeler	(1) Hiç uygun değil	(2) Uygun değil	(3) Biraz uygun	(4) Uygun	(5) Tamamen uygun
1. Öğretmenlerimin okul başarımla ilgili ne düşündükleri beni endişelendirir.	1	2	3	4	5
2. Öğretmenlerimin okul başarımla ilgili olumsuz düşünceleri olsa bile, bu beni rahatsız etmez.	1	2	3	4	5
3. Öğretmenlerimin beni başarısız bir öğrenci olarak görmemesi için sınavlara çok çalışmam gerektiğini düşünürüm.	1	2	3	4	5
4. Öğretmenlerimin benden bekledikleri başarıyı gösterememekten korkarım.	1	2	3	4	5
5. Öğretmenlerimin beni başarısız bir öğrenci olarak gördüklerini fark edersem okuldan soğurum.	1	2	3	4	5
6. Hata yapmaktan korktuğum için çoğu zaman öğretmenlerimin sordukları sorulara cevap vermekten kaçınırım.	1	2	3	4	5
7. Öğretmenlerimin anlattıkları konuları anlamadıysam bile, başarısız olduğumu düşünmesinler diye soru sormaktan kaçınırım.	1	2	3	4	5
8. Bir dersin sınavından düşük not aldığımda, başarısız bir öğrenci olduğumu düşünüyorum diye dersin öğretmeniyle göz göze gelmek bile istemem.	1	2	3	4	5
9. Öğretmenlerimin sınavlarda aldığım notları arkadaşlarımdan önünde söylemelerini istemem.	1	2	3	4	5
10. Arkadaşlarımla ilgili olumsuz düşünceleri olsa bile, bu beni rahatsız etmez.	1	2	3	4	5
11. Arkadaşlarımla gözünde başarısız görünmemek için sınavlara çok çalışmam gerektiğini düşünürüm.	1	2	3	4	5
12. Arkadaşlarımla ilgili başarısız bir öğrenci olarak gördüklerini fark edersem, arkadaşlarımdan uzaklaşıyorum.	1	2	3	4	5
13. Yaptığım ödevlerin arkadaşlarımla tarafından beğenilmesi benim için önemli değildir.	1	2	3	4	5
14. Sınıfta yapılan tartışmalarda bir fikrim olsa bile, yanlış olabilir endişesiyle fikrimi söylemem.	1	2	3	4	5
15. Yaptığım yanlışları görüp beni eleştirirler kaygısıyla ödevlerimi arkadaşlarıma göstermek istemem.	1	2	3	4	5
16. Bir sınavdan çıktığımız zaman yaptığım yanlışları öğrenirler korkusuyla sınav sorularını arkadaşlarımla tartışmak istemem.	1	2	3	4	5
17. Ailemin okul başarımla ilgili ne düşündüğü beni endişelendirir.	1	2	3	4	5
18. Ailemin okuldaki başarımla ilgili olumsuz düşünceleri olsa bile bu beni rahatsız etmez.	1	2	3	4	5
19. Ailemin benden beklediği başarıyı gösterememekten korkarım.	1	2	3	4	5
20. Ailemin beni başarısız bir öğrenci olarak gördüğünü fark edersem ailemle iletişimim zayıflar.	1	2	3	4	5
21. Başarısız bir öğrenci olduğumu düşünecekler diye, derslerimle ilgili yaşadığım problemleri ailemle paylaşmak istemem.	1	2	3	4	5
22. Başarısız olduğumu düşünebilirler diye aldığım düşük notları aileme söylemem.	1	2	3	4	5